

INFORMATÍVNA SPRÁVA
o mimoriadnom zhoršení vôd na Slovensku
v roku 2005

SIŽP v roku 2005 zaevidovala 119 MZV. Zo 128 oznámených a zaevidovaných MZV sa v 9 prípadoch štetením nezistilo naplnenie znakov MZV a preto boli vyradené z evidencie. Zo 119 evidovaných MZV bolo 66 prípadov na povrchových vodách a v 53 prípadoch boli znečistené alebo ohrozené podzemné vody.

Prehľad o počte MZV na Slovensku v období od rokov 1994 až 2005, evidovaných SIŽP, je uvedený v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1

rok	Počet Evidovaných MZV	Mimoriadne zhoršenie vôd					
		povrchových			podzemných		
		Celkový počet	Vodárenské toky a nádrže	Hraničné toky	Celkový počet	Znečistenie	Ohrozenie
1994	121	82	5	7	39	10	29
1995	129	73	5	11	56	8	48
1996	117	71	1	10	46	7	39
1997	109	63	0	6	46	14	32
1998	117	66	2	1	51	10	41
1999	98	61	2	9	37	3	34
2000	82	55	2	9	27	3	24
2001	71	46	1	4	25	1	24
2002	127	87	1	6	40	5	35
2003	176	134	2	3	42	0	42
2004	137	89	1	10	48	11	37
2005	119	66	2	5	53	2	51

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že počet evidovaných MZV do roku 2001 stále klesal. Od roku 2002, SIŽP zaznamenala vzrastajúci počet evidovaných MZV. V roku 2002 bol nárast počtu MZV o 78,8 %, v roku 2003 o 147,9 % a v roku 2003 o 93 % oproti roku 2001. Od roku 2003 má počet evidovaných MZV opäť klesajúcu tendenciu. Vysoký počet MZV v roku 2003 bol dôsledkom vysokých teplôt v letnom období a nízkym stavom vôd v riekach.

Prehľad počtu MZV evidovaných jednotlivými OIOV je uvedený v tabuľke č.2

Tabuľka č. 2

OIOV	Evidované MZV	Mimoriadne zhoršenie vôd						
		Povrchových			Podzemných			
		Celkom	Vodárenské toky a nádrže	Hraničné toky	Celkom	Vodárenský využívané	Znečistené	Ohrozené
		[počet]						
BA	27	16	-	2	11	-	-	11
VP NR	19	11	-	-	8	-	-	8
ZA	31	10	-	-	21	2	1	20
BB	17	12	-	-	5	1	-	5
KE	25	17	2	3	8	-	1	7
Spolu	119	66	2	5	53	3	2	51

Prehľad o nebezpečných látkach (NBL), ktoré v rokoch 1994- 2004 spôsobili MZV je uvedený v tabuľke č. 3.

Tabuľka č. 3

rok	Počet MZV spôsobených										
	RLA	ZIE	PES	EXK	SST	PHN	ITL	NLK	OVO	ILT	NEZ
1994	63	3	1	9	0	0	5	4	6	13	17
1995	76	3	0	11	0	1	5	6	1	10	16
1996	69	5	1	14	1	0	1	4	6	9	7
1997	50	10	1	8	1	0	5	8	11	6	9
1998	61	3	3	3	0	0	0	7	17	6	17
1999	54	5	1	7	2	0	6	1	6	4	12
2000	33	2	0	5	4	0	12	5	10	2	9
2001	40	2	0	4	0	0	5	2	10	1	7
2002	64	5	1	9	2	0	3	6	17	3	17
2003	59	3	0	21	1	1	3	11	35	7	35
2004	70	1	3	15	1	0	0	3	20	10	14
2005	69	0	0	14	0	0	4	4	10	8	10

Na vzniku MZV sa v roku 2005 v najväčšej miere podieľali ropné látky (RLA) a to až v 69 (58 %) prípadoch. Hospodárske hnojivá (EXK) 14 (11,8 %), odpadové vody (OVO) spôsobili 10 (8,4 %), iné látky (ILT) 8 (6,7 %), nerozpustné látky (NLK) a iné toxické látky (ITL) po 4 (3,4 %) MZV. MZV u ktorých sa riešením nepodarilo zistiť druh NBL (NEZ) predstavujú 8,4 %

(10) z celkového počtu evidovaných MZV. Oproti roku 2004 je zlepšenie v tejto oblasti o 1,6 %. Až 71% (7) z celkového počtu MZV, u ktorých sa nepodarilo zistiť druh NBL bolo v roku 2005 sprevádzaných úhynom rýb.

V roku 2005 MZV došlo k úhynu rýb pri 13 MZV. Z nich 2 MZV spôsobili OVO, 3 EXK, 1 ITL. V 7 prípadoch nebol zistený druh NBL.

V roku 2005 zo 119 MZV boli zistení pôvodcovia v 86 (72,3 %) prípadoch. Z nich cudzie organizácie spôsobili na území Slovenska 15 MZV, čo je o 8 MZV viac ako v roku 2004. Jedno MZV bolo spôsobené požiarom lesného stroja na zvoz kalamitného dreva, ktorý vykonávala firma zo Švajčiarska. Pôvodcom ďalšieho MZV bola organizácia GES Budapešť, vykonávajúca geologický prieskum na území SR. Jedno MZV bolo spôsobené lodnou dopravou, požiarom rumunskej lode. Pôvodcami ostatných boli automobilový prepravcovia z Poľska (3x), Českej republiky (4x), Chorvátska (2x), z Litvy, Ukrajiny a Rumunska (po 1x). Mimo územia SR vznikli 3 MZV jedno na Ukrajine, jedno MZV bolo ohlásené cestou PIAC z Maďarska a jedno, ktoré pochádzalo z Rumunska bolo ohlásené správcom toku Tisa z Ukrajiny.

Prehľad sankčne nepostihnuteľných MZV je uvedený v tabuľke č.4. Sú to MZV vzniknuté mimo územia SR, spôsobené cudzími organizáciami a MZV s nezisteným pôvodcom.

Tabuľka č.4

Rok	MZV spôsobené alebo vzniknuté							
	Mimo územia SR		Cudzími organizáciami		Nezisteným pôvodcom		Spolu	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1994	2	1,7	2	1,7	44	36,4	48	39,7
1995	5	3,9	3	2,3	28	21,7	36	27,9
1996	3	2,6	3	2,6	23	19,7	29	24,8
1997	1	0,5	6	5,5	20	18,4	27	24,8
1998	0	0	7	6	28	23,9	35	29,9
1999	3	3,1	3	3,1	27	27,6	33	33,7
2000	5	6,1	1	1,2	28	34,1	34	41,5
2001	0	0	3	4,2	16	22,5	19	26,8
2002	1	0,7	4	3,1	35	27,5	40	31,5
2003	2	1,1	8	4,5	52	29,5	62	35,2
2004	7	5,1	8	5,8	36	26,3	51	37,2
2005	3	2,5	15	12,6	33	27,7	51	42,8

Počet neobjasnených MZV z dôvodu nezistenia pôvodcu je stále pomerne vysoký (viď. tabuľka č. 4). V období rokov 1994 – 2003 sa podiel nezistených pôvodcov MZV pohybuje v rozmedzí od 18,4 % (v roku 1997) do 36,4 % (v roku 1994). V roku 2005 je to 27,7 %.

Celkove pretrvávajú nepriaznivý stav v počte MZV s nezisteným pôvodcom. Rozhodujúcou príčinou tohto stavu je najmä oneskorené ohlásenie MZV, resp. jej zatajovanie pôvodcom, kde sú najväčšie rezervy v nahlasovaní MZV. Z celkového počtu 119 evidovaných MZV pôvodcovia ohlásili spôsobené MZV len v 23 prípadoch t.j. 19,3 %. V porovnaní s rokom 2004 je to zlepšenie o 7,2 %.

Prehľad o časových reláciách hlásenia vzniknutých, resp. zistených MZV príslušnému SIŽP je v tabuľke č. 5.

Tabuľka č.5

Časové relácie ohlasovania MZV na SIŽP v roku						
Rok		do 2 hodín	do 6 hodín	do 12 hodín	do 24 hodín	po 24 hodín
2003	počet	103	30	7	16	20
	%	58,5	17,0	4,0	9,1	11,4
2004	počet	81	29	10	8	9
	%	59,1	21,2	7,3	5,8	6,6
2005	počet	65	27	6	9	12
	%	54,6	22,7	5,1	7,5	10,1

Údaje uvedené v tabuľkách č. 4 a 5 dokazujú, že aj napriek zlepšujúcej sa situácii v plnení ohlasovacej povinnosti, predovšetkým zo strany občanov (42), správcov tokov (13), Polície (11), členov Slovenského rybárskeho zväzu (10), iných organizácií (10). členov Hasičského a záchranného zboru (5), Integrovaného záchranného systému (2) a po 1 MZV OŠVS, orgány verejného zdravia a jedno MZV zistil OIOV pri kontrolnej činnosti, ešte stále táto nie je na požadovanej úrovni.

V roku 2005 boli zaevidované na rieke Dunaj 6 MZV. V 4 prípadoch sa šetrením nepodarilo zistiť pôvodcu. Jedno MZV bolo spôsobené požiarom rumunskej lode jedno vzniklo v Maďarsku. Vo všetkých prípadoch znečisťujúcou látkou boli RLA. MZV kde sa šetrením nepodarilo zistiť pôvodcu, znečistenia vôd rieky Dunaj spôsobili pravdepodobne neznáme plavidlá, ktoré sa počas plavby na území SR zbavili zaolejovaných odpadových vôd. Znečistenie rieky bolo pri dvoch MZV spozorované v hraničných úsekoch rieky. Problém MZV rieky Dunaj zaolejovanými odpadovými vodami z plavidiel stále pretrvávajú. V novom vodnom zákone bol riešený. Metodika a organizácia kontroly vypúšťania odpadových vôd z plavidiel je v súčasnosti vypracovaná. V roku 2006 budú zahájené kontroly plavidiel za účasti pracovníkov Štátnej plavebnej správy.

Prehľad o MZV evidovaných na rieke Dunaj od roku 1994 je v tabuľke č.6.

Tabuľka č. 6

rok	MZV na rieke Dunaj (počet)			
	celkový	v hraničnom úsek	pôvodca zistený	pôvodca nezistený
1994	11	3	3	8
1995	7	7	1	6
1996	10	8	4	6
1997	5	4	3	2
1998	2	1	1	1
1999	4	3	2	2
2000	6	2	0	6
2002	5	2	2	3
2003	4	1	1	3
2004	7	2	1	6
2005	6	2	2	4

Za obdobie rokov 1994 - 2005 SIŽP eviduje na Dunaji 67 MZV, z toho 35 MZV na úsekoch Dunaja tvoriaceho štátnu hranicu. Pôvodcov MZV sa podarilo zistiť len v 20 prípadoch.

Prehľad o príčinách vzniku MZV evidovaného SIŽP v rokoch 1994 - 2005 je uvedený v tabuľke č. 7.

Podľa tabuľky č.7, najväčší podiel príčin na vzniku MZV majú tie, ktoré vznikli v dôsledku porušenia technologickej a pracovnej disciplíny a nevyhovujúceho technického stavu zariadenia alebo objektu, v ktorom sa manipuluje s NBL. V rokoch 1994 a 1995 tieto MZV tvorili viac ako 50 % zo všetkých evidovaných MZV u ktorých bola zistená príčina ich vzniku. Ich výskyt má postupne klesajúcu tendenciu. Od roku 1996 do roku 2002 ich počet klesol pod 50 %. V roku 2003 bol zaznamenaný opäť ich nárast na 52 %, v roku 2004 pokles na 32,4 % a v roku 2005 predstavovali 44,1 % z celkového počtu zistených príčin vzniku MZV.

Počet MZV spôsobených dopravou a prepravou sa pohyboval od 17,8 % v roku 1994 do 35,1 % v roku 1998. Výnimku tvorí rok 1995 kedy bol zaznamenaný pokles v počte týchto MZV na 12,4 %. Od roku 1999 až do roka 2001 bola zaznamenaná klesajúca tendencia a to z 24,4% na 19,0% a 17,2%. V roku 2002 bol zaevidovaný prudký nárast týchto MZV až na 33% a v roku 2003 bol zaznamenaný opäť pokles týchto MZV na 22 %, v roku 2004 na 19,1 % a v roku 2005 opäť tento počet prudko stúpol až na 44,1 % zo všetkých MZV u ktorých bola zistená príčina ich vzniku. Dopravou bolo spôsobených 40 MZV a prepravou NBL 5 MZV.

Tabuľka č. 7

MZV podľa príčiny ich vzniku	Rok											
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Ľudský faktor	25	34	20	35	29	20	14	15	17	43	16	21
2. Nevyhovujúci stav zariadenia v dôsledku:												
2A nedostatočnej údržby a náhradných dielov	14	12	11	10	10	6	7	4	8	14	9	6
2B nevhodného technického riešenia	12	9	11	4	4	11	5	9	11	12	8	13
2C nedostatočnej kapacity skl.objektu a hav. nádr.	0	3	3	0	1	2	1	1	6	3	4	5
3. Mimoriadna udalosť ¹ :												
3A požiar,	2	3	2	0	0	0	1	0	1	1	3	2
3B výbuch					1	0	0	1	0	3	0	0
4. Poveternostné vplyvy	6	4	15	4	1	5	4	0	5	12	5	1
5. Doprava a preprava:												
5A doprava	16	14	20	28	24	14	11	9	28	28	19	40
5B preprava LŠV					9	6	1	1	6	2	2	5
6. MZV vzniklo mimo územia SR	2	5	3	1	0	3	4	0	0	2	7	3
7. Iná	13	29	14	13	15	15	14	18	21	19	37	7
8. Nezistená	32	16	18	13	23	16	19	13	24	37	27	16

Zo 86 zistených pôvodcov MZV v roku 2005 vyplynula 45 pôvodcom povinnosť mať vypracovaný havarijný plán (HP), pre konkrétny prípad MZV. V skutočnosti HP bol vypracovaný len v 23 prípadoch (51,1%) a schválený OŠVS v 19 prípadoch (82,6 %). Z tých pôvodcov, ktorí mali vypracovaný HP postupovali podľa neho v 14 prípadoch (60,8 %). HP vyhovoval v 16 (69,6%) prípadoch pre riešenie vzniknutých MZV a po materiálnej a technickej stránke bol zabezpečený v 19 (82,6 %) prípadoch.

MZV v roku 2005 spôsobili 6 prípadov obmedzenia odberu vôd. Štyrikrát bol obmedzený odber povrchových vôd z toho 2 krát pre poľnohospodárske účely. Tok Banka bol znečistený výpalkami z liehovaru, rieka Poprad odpadovou vodou z ČOV Oktan, a.s. Kežmarok, Slatina pod nádržou Hriňová kyanidmi, Cr₆, Ni, a vody závlahového kanála pri závlahovej prečerpávacej stanici v kat. území obce Mád ropnými látkami. Dva krát bol obmedzený odber podzemných vôd,

¹ Do roku 1998 položky pod bodmi 3 a 5 tabuľky č. 6 neboli delené

z nich jeden krát pre priemyselné využitie. Boli znečistené domové studne na pitnú vodu, jeden krát pre kamenársku výrobu a jeden krát súkromná studňa bola znečistená ropnými látkami . Znečistenie do studne preniklo z jej kontaminovaného okolia .

Pri riešení MZV OIOV vydávali príkazy pôvodcom MZV ako i orgánom a organizáciám zúčastňujúcim sa riešenia MZV v pracovných skupinách. Príkazy boli vydávané ústne a zaznamenané v protokoloch z riešenia MZV. V roku 2005 OIOV vykonali 45 kontrol plnenia opatrení vydaných pri riešení MZV. Pri 43 MZV boli opatrenia na zneškodnenie MZV a odstránenie škodlivých následkov splnené v 1 prípade splnené čiastočne a v 1 prípade opatrenia neboli splnené. Podľa § 41 ods.9 vodného zákona vydali OIOV v 1 prípade rozhodnutie na plnenie bezprostredných opatrení a opatrení na odstránenie škodlivých následkov MZV. Opatrenia rozhodnutím OIOV boli vydané pôvodcovi MZV nakoľko odmietol vykonať uložené opatrenia vzťahujúce sa na odstránenie znečistenia a OIOV riešiacemu MZV sa nepodarilo skontaktovať so štatutárnym zástupcom pôvodcu MZV.

Spoluprácu orgánov a organizácií zúčastňujúcich sa riešenia MZV v roku 2005 OIOV hodnotili kladne. Drobné nedorozumenia boli operatívne riešené na mieste a nemali vplyv na priebeh riešenia MZV.

V súvislosti so vznikom MZV boli vyčíslené škody a náklady u 29 MZV v celkovej výške 5 152 851,-Sk. Škody a náklady na rybách boli vyčíslené z 13-tich MZV kde bol zaznamenaný úhyn rýb iba u 6-tich MZV vo výške 1 653 782,- Sk.

Za MZV spôsobené v roku 2005 SIŽP do 31.1.2006 uložila pôvodcom MZV 42 sankčných postihov v celkovej výške 1 807 000,- Sk. Na priestupkové konanie OIOV odstúpili 4 MZV, z ktorých OŠVS uložili jednu pokutu vo výške 500,- Sk. V roku 2006 OIOV ešte uložia 39 pokút pôvodcom za MZV spôsobené v roku 2005.

Z á v e r

Účinnosťou nového vodného zákona od 1.6.2002 SIŽP prebrala riadiacu úlohu pri riešení MZV, čím sú kladené na jej pracovníkov zvýšené nároky nielen na ich odbornú úroveň, ale i na organizačné zabezpečenie nepretržitej 24 hodinovej služby. Výsledky riešenia MZV v roku 2003, 2004 a v roku 2005 poukazujú na určité zlepšenia v tejto oblasti od účinnosti nového vodného zákona. Konkrétne výsledky sú zhodnotené v správe. V súčasnosti sa rieši problém stále vyskytujúcich sa MZV na rieke Dunaj, kde znečistenie spôsobujú tranzitné lode, ktoré sa počas plavby zbavujú svojho odpadu na území SR. SIŽP v spolupráci so ŠPS vypracovala postup, organizáciu a obsah kontrol lodí prechádzajúcich cez územie SR. Kontroly budú zahájené v 2. štvrtroku 2006.